

Január 13.

— 25 éve, 1949: A Nagy Nemzetgyűlés megszavazza az első néptanácsai törvényt.

— 95 éve, 1879-ben született Ion BORCEA világhírű természettudós, biológus, a román oceanográfiai iskola megalapozója, az agigeai Tengerkutató Állomás alapítója (1926. március 1.). Iași-ban és Párizsban tanult, francia tengerkutató állomásokon szerzett szakképzést a tengeri fauna tanulmányozására. Hazatérve iași-i egyetemi tanárnak nevezték ki. Tudományos dolgozataiban (leíró állattan, oceanobiológia, entomológia, ichtiológia) jelentős kutatómunkásságáról számolt be hazai és francia folyóiratokban. (Mh. 1936. júl. 30.) (Máthé)

— 100 éve, 1874-ben született Ion GRINȚESCU román botanikus. A bukaresti természettudományi fakultáson általános botanikát (növénybonctan és növényélettant) adott elő. 1898-ban Genfben gyógyszerészeti diplomát szerzett, 1902-ben pedig a természettudományok doktora lesz. A genfi egyetem asszisztense (1897–1898) és docense (1903). A Herástrău Mezőgazdasági Iskola (Bukarest) ideiglenes, majd rendes tanára, 1925–26-ban dékán. Tagja volt a Kolozsvári Tudós Társaság Bizottságának, a Romániai Természettudósok Társaságának, a Román Biológiai Egyesület kolozsvári fiókjának, külföldi és nemzetközi tudóstársaságoknak. Főbb munkái: *La vie des plantes dans les Alpes* (1903); *Orobanchete parazite pe tutunurile din România* (1915); *Les mouvements spontanés et le mouvements provoqués des feuilles des légumineuses* (1915, Alice Grințescu társszerzővel); *Curs de botanică* (1928); *La problème du Méléze dans les Carpathes roumaines* (1931); *La végétation du mont Ceahlău* (1931). (Mh. 1963) (LK)

— 100 éve, 1874-ben Párizsban halt meg Victor BALTARD francia építész. Egyéni stílusában a reneszánsz stílusjegyeit modern szerkezeti megoldásokkal gazdagította. Épületanyagként a vasat is felhasználta: *Központi vásárcsarnok épülete*. Másik fontosabb munkája a St. Augustin templom. (Sz. 1805. június 10. P.) (Orth)

— 300 éve, 1674-ben Dijonban született CRÉBILLON (Prosper Jolyot Sieur de Crais-Billon) francia tragédiaíró. Kora rendkívül sikeres drámaírója volt. Sikereit a tragikus borzalom („l'horreur tragique“), a megdöbbentő fordulatok hatásos halmozásával érte el (*Atrée et Thyeste*, 1707; *Électre*, 1708). Noha sikerei Voltaire irigykedését is kiváltották, darabjai lekerültek a színházak műsoráról. (Mh. 1762)

— 300 éve, 1674-ben Prágában halt meg Karel SKRETA cseh festő. Tanulmányait Szászországban és Olaszországban végezte, művészi stílusa Reni, Veronese és Caravaggio hatását hordozza. Oltárképeket, allegorikus kompozíciókat és portrékat festett. (Sz. 1610. P.) (Orth)

Január 14.

— 40 éve, 1934-ben Bukarestben halt meg Dr. Ioan CANTACUZINO, a világhírű tudós, orvos és bakteorológus, a román mikrobiológiai iskola és a kísérleti orvostudomány megalapozója. (Sz. 1863. nov. 25. B.) M 73. 9. 63.

— 80 éve, 1894-ben Marosvásárhelyt halt meg SEBESI Jób költő, író. (Sz. 1860. nov. 7. Nagyalambfalva) M 70. 9. 61.

— 100 éve, 1874-ben Pozsonyban halt meg BÖCKH György zoológus, orvos, a törvényszéki orvostan tanára, a pókfauna elismert szakértője és növényföldrajzi kutató. (Sz. 1822. P)

— 150 éve, 1824-ben Péterváron született Vlagyimir Vasziljevics SZTASZOV, a sokoldalú, széleslátókörű, demokratikus gondolkodású kritikus. Fontos szerepet vállalt az Ötök csoportjának (Balakirev, Borodin, Muszorgszkij, Kui, Rimszkij-Korszakov) eszméi irányításában. Döntően befolyásolta Muszorgszkij és Rimszkij-Korszakov zeneszerzői egyéniségének kialakulását. Szoros kapcsolatot tartott fenn korá orosz íróival, képzőművészeivel is. Néhány jelentős zenei alkotás sugalmazója (Balakirev: Lear király, Borodin: Igor herceg, Muszorgszkij: Hovanscsina, Rimszkij-Korszakov: Seherzádé). Polémikus cikkek mellett alapvető tanulmányokat is közölt. *Az orosz művészet huszonöt éve, A XIX. század művésze*. Megírta *Glinka, Borodin, Muszorgszkij* életrajzát, kiadta *Szerov, Glinka, Borodin* levelezését, összegyűjtötte *Berlioz, Schumann, Liszt, Wagner* oroszországi kapcsolataira vonatkozó anyagot. Kiadásra került Balakirevvel, Csajkovszkijjal, Tolsztojjal, Repinnel és Tretyakovval folytatott levelezése. (Mh. 1906. okt. 23.) (Benkő)

Január 15.

— 40 éve, 1934-ben ezen a napon kezdődött a temesvári Industria Liniu textilgyár munkásnőinek tíznapos sztrájkja a létfeltételek javításáért, új kollektív szerződés megkötéséért és egyéb követelésekért.

— 95 éve, 1879-ben Ploiești-ben született Ștefan GHEORGHIU, a romániai munkásmozgalom kiváló harcosa. Elszánt forradalmár, a tömegek érdekeit szolgálta, példaképe volt nemzedékének és az őt követő nemzedékének. Munkáscsaládból származott, s fiatal korában bekapcsolódott a forradalmi mozgalomba. Már húszéves korában a munkások bátor szervezőjének bizonyult. Harcolt a ploiești-i munkásmozgalom újjászervezéséért. 1905–1907 között nagymértékben hozzájárult a Prahova völgyi szakszervezetek megszervezéséhez. Az első szakszervezeti konferencián, 1906-ban lerakta a hazai szakszervezeti mozgalom összpontosításának alapjait. Az 1907-es parasztfelkelés idején védelmezte a parasztokat, ezért letartóztatták és börtönbe vetették. Forradalmi tevékenységének elismerésül a II. szakszervezeti konferencián, amelyet 1907-ben Galați-on tartottak, távollétében beválasztották a Romániai Szakszervezetek Általános Bizottságába. A munkásság heves tiltakozására szabaddalra helyezték. 1908 januárjában részt vett a munkásszervezetek konferenciájának munkálatain. Ez alkalommal beválasztották a Szocialista Unió Központi Bizottságának póttagjai közé. Ebben az időszakban teljes erővel küzdött a Romániai Szociáldemokrata Párt újjászervezéséért. Az 1910-ben megtartott újjászervezési kongresszus után, mint a párt bal szárnyának egyik vezetője nagy hévvel látott hozzá a dunai kikötők munkásainak szervezéséhez. Ebben az időszakban élénk újságírói tevékenységet fejtett ki. Forradalmi munkásságának fontos momentuma volt, hogy a második balkánháború küszöbén részt vett a Háborút a háborúnak e kiáltvány megszerkesztésében és terjesztésében. 1913-ban, forradalmi tevékenységének utolsó évében a szállításban dolgozó munkások szövetségének titkára volt. Ilyen minőségben részt vett a kikötőmunkások harcában, támogatta a brailai és a sulina kikötőmunkások sztrájkját. A rendőrség pincéiben elszennvedett kínzások következtében egészségi állapota leromlott. (Mh. 1914. március 19.) (Tisescu)

— 350 éve, 1624-ben Mechelenben született Rombont VERHULST holland szobrász, elefántcsontfaragó. A Quellinusszal részt vett az amsterdami városháza szobrászati díszítésében. Az ő munkája *Ruyter admirális síremléke* is. (Mh. 1698. Hága) (Orth)

Január 16.

— 75 éve, 1899-ben Budapesten született JÓZSEF József elbeszélő, tárcsíró, újságíró; József Attila nővére s gyermekéveinek és ifjúkorának ihletett életírója: *József Attila élete*, 1940; *A város peremén*. József Attila ifjúkori életregénye, 1950. (Mh. 1950)